

Copertă: Viorel Pîrligras

Fotografie copertă: Libuše Valentová

DTP: Sorina Bela

Editura Aius Printed este recunoscută de CNCS

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ALBU, MIHAELA

Necunoscutul scriitor Virgil Ierunca / Mihaela Albu, Dan Anghelescu ; pref.: Libuše Valentová. - Craiova : Aius, 2020

Conține bibliografie

ISBN 978-606-562-879-3

I. Anghelescu, Dan

II. Valentová, Libuše (pref.)

821.135.1.09

© Editura Aius, pentru prezenta ediție

Editura Aius

Craiova, 2020

str. Pașcani, nr. 9, 200151

tel./fax: 0351 467 471

e-mail: editura.aius@gmail.com

www.aius.ro

ISBN 978-606-562-835-9

**MIHAELA ALBU
DAN ANGHELESCU**

**Necunoscutul scriitor
Virgil Ierunca**

Prefață: Libuše VALENTOVÁ

Craiova, 2020

„Justificarea istorică a unui neam se face prin valorile pe care le creează.”
Mircea Eliade

„V.I., entuziast și neobosit de câte ori era vorba de o inițiativă culturală a exilului.”
Mircea Eliade

„Adevărul e că Virgil Ierunca nu a intrat în istoria românilor. Și asta nu pentru că valorile în care a crezut sunt depășite, ci pentru că ele nu au apucat niciodată să devină actuale.”

Gabriel Liiceanu

„Pentru mine și pentru generația mea intelectuală, Virgil Ierunca rămâne o figură exemplară de gânditor român implicat în toate marile dezbateri politice și morale care au sfâșiat autenticele conștiințe în secolul douăzeci.”

Vladimir Tismăneanu

„În timp ce Virgil (Ierunca) a purtat stindardul exilului, Monica (Lovinescu) a fost spiritul exilului. Au lăsat un gol în urmă, amândoi, nu însă spațiul critic și îndreptarul etic privind literatura autohtonă. Figuri emblematice rare, ireproductibile.”

Nicolas Catanoy

„Virgil Ierunca percepe cuvântul în dubla sa intenție și în dubla sa realizare; cuvântul mântuie prin crâmpeliul de transcendent pe care îl pune în joc, pe care inevitabil îl conține, dar angajează, în egală măsură, ființa într-un joc aproape tragic, al limitelor și revoltei, al deschiderii și claustrării.”

Iulian Boldea

CUPRINS

Libuše Valentová – Privirea lui Virgil Ierunca (În loc de prefață) / 9

Argument / 19

I. Virgil Ierunca. Portret și autoportret în fragmente / 27

1. Scurte date biografice / 27

1.1. Tinerețea (în țară): *Anii de ucenicie* (Virgil Untaru, Virgiliu Angelli și ... Virgil Ierunca) Începuturile jurnalistice / 33

1.1.1. „Păcatele” tinereții: Orientarea spre stânga. Europa stângistă / 37

1.1.2. Semnalarea crizei culturii române / 42

1.1.3. O iubire de tinerețe: literatura/ cultura franceză / 48

2. Evadarea din Est către Vest: exilul anticomunist / 55

2.1. Franța postbelică. Intelighenția franceză între procomunism și anticomunism / 57

2.2. Intelectualii români în starea de exil / 59

2.2.1. „Parisul de exil în spațiu și de rupe în timp” / 61

2.2.2. Paranteza exilului. „Convertirea la românism” / 65

2.2.3. Conservarea identității în exil – condiție sine-qua-non a supraviețuirii și a afirmării / 71

2.2.4. Virgil Ierunca despre limba română – garant al identității / 74

II. Politică și cultură. Puterea Cuvântului în exilul anticomunist / 77

1. Cuvântul pe calea undelor / 78

2. Cuvântul scris / 80

III. Logosul în exil. Jurnalistul și scriitorul Virgil Ierunca / 89

1. Virgil Ierunca – și vocația editării de reviste în exil.

Contribuții în paginile propriilor reviste / 90

1.1. *Luceafărul* – prima revistă literară a exilului românesc (1948-1949) / 92

1.1.1. Articole semnate sub pseudonimul Alexandru Andronic / 94

a) „Confluente” / 94

b) „Note despre degradarea morții” / 97

1.2. *Caete de dor. Metafizică și poezie* (1951–1960) / 100

1.2.1. Texte semnate: Virgil Ierunca / 102

a) „C. Brâncuși” / 102

b) „Tudor Arghezi – vecinul lui Dumnezeu” / 103

c) „Constantin Tonegaru” / 105

1.3. *Ființa românească* (1963-1968) / 106

a) „Lucian Blaga și marea trecere a poemului” / 107

b) „Gloria lui Mircea Eliade” / 109

1.4. *Limite* (1969-1986) / 110

a) „Goma '77” / 111

b) „Mircea Popescu” / 112

c) „Istoria Românilor de Vlad Georgescu” / 114

1.5. *Ethos* (1973-1984) / 115

a) Ioan Cușa / 117

b) „Gândirea și Gândirismul după Dumitru Micu” / 118

2. Virgil Ierunca și nobilul rafinament al cuvântului / 120

2.1. Semantica titlurilor / 129

2.2. Virgil Ierunca – gazetarul poet / 134

2.3. Virgil Ierunca în ipostaza de critic muzical / 149

2.4. Memorialistul / 154

2.5. Arta portretului / 158

2.5.1. Prieteni / 160

a. Alexandru Busuioceanu. Portretul unui prieten poet / 160

b. Lucian Bădescu – o „biografie intelectuală” / 164

2.5.2. Rememorări / 166

a. Brâncuși și „voința de libertate a formelor” / 166

b. Sergiu Al-George / 167

2.6. Virgil Ierunca - critic literar / 169

2.6.1. „Priviri” / 170

a. Paul Sterian / 171

b. Mihai Ursachi / 172

2.6.2. „Subversiunea poemului” / 173

a. Marcel Gafton / 173

b. Dan Ion Nasta / 174

c. Mircea Dinescu / 175

2.6.3. Critica criticii / 177

2.7. Ironia, umorul și pamfletul – arme (și artă) ale împotrîvirii / 180

IV. Concluzii / 187

V. Bibliografie / 191

VI. Anexă / 197

1. Referințe critice asupra scrierilor lui Virgil Ierunca / 197

a) În revistele exilului / 197

Mihai Cismărescu – Virgil Ierunca: *Românește* (Revista Scriitorilor Români, nr. 3/ 1964) / 197

*** *Românește* de V. Ierunca (Drum, nr. 1/ 1965) / 199

Mircea Popescu - Virgil Ierunca: *Românește* (Ființa românească, nr. 4/ 1966) / 201

Nicolae Novac – *Românește* (Drum, nr. 2/ 1966) / 204

Ion Caraion – Virgil Ierunca: *Pitești* (Dialog, iunie 1982) / 205

b) În țară (Selectiv) / 208

Al. Cistelean - Virgil Ierunca și documentarul de moravuri literare (Fragmente) în *(Cultura mozaic*, nr. 318/ 14 aprilie 2011) / 208

François Furet – *Fenomenul Pitești* (Coperta 4 a vol. *Fenomenul Pitești*) / 212

Gh. Glodeanu – *Fenomenul Pitești* (Fragm. din vol. *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței*) / 213

Mihaela Cobzaru – Virgil Ierunca și memoria timpului (*Diaspora culturală românească – Paradigme lingvistice, literare și etnofolclorice*, 2013) / 215

Loredana Opăriuc – Virgil Ierunca de la „Albatros” și „Agora” la „Caete de dor” și Europa Liberă (*Diaspora culturală românească – Paradigme lingvistice, literare și etnofolclorice*, 2013) / 217

2. Virgil Ierunca în viziunea contemporanilor / 219

Gabriel Liiceanu – Vehemența unei cauze înalte (Fragment) / 219

Vladimir Tismăneanu – Virgil Ierunca și onoarea culturii române (Fragment) / 220

Gabriel Nicolae Teodorescu – Personalități ale culturii românești din exil : Virgil Ierunca (Fragment) / 221

3. Corespondență / 223

3.1. Virgil Ierunca – Scrisori către Mircea Popescu / 223

3.2. Virgil Ierunca – Scrisoare către Alexandru Buican / 231

3.3. Virgil Ierunca – Scrisori către Mircea Popa / 232

3.4. Mircea Popa – Scrisoare către Virgil Ierunca / 236

VII. Indice de nume / 239

Libuše Valentová¹

PRIVIREA LUI VIRGIL IERUNCA

Faptul că anumite fenomene ale unei societăți pot fi observate mai clar din afara comunității respective decât din interiorul ei nu trebuie să ne surprindă. Cel care privește din exterior poate întrezări mai ușor ansamblul, având totodată o privire mai detașată, lipsită de simpatii sau animozități pur subiective, deci mai obiectivă. Bineînțeles nu e vorba de o regulă general valabilă, dar cunoaștem cu toții multe cazuri de acest fel din domeniul istoriei, culturii și literaturii. Să dau măcar câteva exemple din literatura cehă: cea mai bună lucrare despre poetica prozelor lui Bohumil Hrabal a publicat-o Susanna Roth, boemistă din Elveția; o monografie excelentă dedicată operei cehe a lui Milan Kundera se datorează cercetătoarei Eva Le Grand din Québec; o privire nouă, proaspătă asupra literaturii cehe moderne, începând cu romanticul K. H. Mácha, ne-o oferă studiile englezului Robert Pynsent, ș.a.m.d.

¹ **Libuše Valentová** este profesor de limba română la Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga, traducătoare din limba română în limba cehă. A primit Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru promovarea literaturii române în străinătate, precum și Ordinul „Serviciul Credincios” în grad de Mare Ofițer, acordat de președintele României „pentru serviciile deosebite aduse promovării limbii și culturii literare române în Republica Cehă, prin studierea acestora la catedra de specialitate a Universității Caroline din Praga, prin elaborarea de lucrări științifice de înaltă ținută, prin traducerea în limba cehă a numeroase opere literare din limba română, precum și pentru meritoria activitate desfășurată în cadrul Asociației de prietenie Cehia-România”. (cf https://ro.wikipedia.org/wiki/Libu%C5%A1e_Valentov%C3%A1)

valorilor scriitor, ne-am propus în volumul de față o privire pe cât posibil completă asupra acestei importante figuri a exilului românesc.

Intenționăm să desprindem, așadar, „în hărnicie și cu știință”⁴ cât mai multe „unghiuri” ale universului personalității sale creatoare, dar să demonstrăm în primul rând valoarea artistică a scrisului său, indiferent că s-a exprimat în articole de critică și istorie literară, în pamflete sau portrete de scriitori, în Jurnal sau în poezie.

⁴ Preluăm aici cuvintele cu care Ierunca însuși își încheia demersul de zugrăvire a omului și a creației lui Vasile Voiculescu (v. *Românește*, Humanitas, 1991, p. 37).

I. VIRGIL IERUNCA. PORTRET ȘI AUTOPORTRET ÎN FRAGMENTE

1. SCURTE DATE BIOGRAFICE

În majoritatea fișelor biografice inserate în dicționare, în studii și articole ori prezentări care însoțesc unul sau altul dintre volumele care-i poartă semnătura (publicate în țară după 1990), data de naștere a lui Virgil Ierunca (asumată inclusiv de scriitor⁵) este 16 august 1920.

Și totuși, în urma cercetării în arhivele din orașul Râmnicu Vâlcea, pe baza unor documente⁶ care nu pot fi

⁵ În Jurnal, referindu-se la data de 20 august 1940, data asasinării lui Troțki, Ierunca scria: „Împlinisem, cu câteva zile înainte, douăzeci de ani!” Referitor la asumarea unei date de naștere diferită de cea reală, Alexandra Florina Mănescu aduce o interpretare proprie a acestei asumări, care rămâne, în lipsa unor dovezi scrise de autorul însuși, la nivel de speculație: „O supoziție pe care o lansăm totuși este aceasta: pe 16 august 1645 s-a născut scriitorul francez Jean de La Bruyère. Să-l fi descoperit Virgil Ierunca, avidul de cărți și de lectură, care începuse încă din 1939 să-și procure propria bibliotecă, pe La Bruyère și mai ales să fi citit unica scriere a moralistului francez – *Caracterele sau Moravurile veacului* (*Les Caractères ou Les mœurs de ce siècle*) și să fi fost atât de încântat de această culegere de scurte piese literare în care erau denunțate impertinenții, palavragiile, orgolioșii, lingușitorii și de surprins de similitudinile existente între el și La Bruyère, încât să ia decizia asumării unei noi date de naștere (16 august)?! Totul rămâne la nivel ipotetic.”

⁶ „Suntem îndreptățiți să denunțăm greșeala și să o îndreptăm, întrucât cercetarea noastră nu s-a redus doar la studiul în bibliotecă, descoperind, astfel, în arhiva Primăriei comunei Lădești din județul Vâlcea, registrul stării civile pentru nașteri din și pentru anii 1919-1920.” (v. art. „Date inedite din biografia lui Virgil Ierunca”, în *România literară*, nr. 42/ 2016)

puse la îndoială, autoarea unei teze de doctorat consacrate vieții și activității lui Virgil Ierunca, Alexandra Florina Mănescu, demonstrează că data reală este 25 august 1920.

În cele ce urmează preluăm câteva fragmente din articolele publicate de aceasta în revista *România literară*.

Astfel, în articolul „Date inedite din biografia lui Virgil Ierunca” (publicat în *România literară*, nr. 42/ 2016), cercetătoarea transcrie consemnarea din registrul stării civile, însoțind-o de câteva comentarii explicative: „arhiva Primăriei comunei Lădești din județul Vâlcea, registrul stării civile pentru nașteri din și pentru anii 1919-1920. Actul numărul 37 din Registrul stării civile pentru nașteri din 1919-1920, pagina 93, consemnează nașterea lui Virgil Ierunca. Redăm fidel textul: *„Act de Naștere din anul una mie nouă sute două zeci luna August ziua două zeci și opt stil nou, orele zece înainte de amiazi: – În ziua de două zeci și cinci ale prezentei luni, la orele șeasă, înainte de amiazi, s-a născut la casa părinților săi din satul Popești, această comună Ciomagii, un copil de sex bărbătesc, căruia i s-a dat prenumele Virgil, numele de familie fiind: Dumitru N. Untaru; fiu al Dlui Dumitru N. Untaru de ani trei zeci și doi și al Dnei Maria născută Ion M. Neagoe și adoptată de Gheorghe R. Țuicu, de ani două zeci și doi, ambii de profesiune agricultori, domiciliați în comuna Ciomagii (...)*”.

Așadar, după cum rezultă din documentele prezentate de cercetătoare, **Virgil Ierunca s-a născut pe 25 august 1920**. Data actului de naștere și precizarea stil nou confirmă fără tăgadă veridicitatea informației. Actul de naștere a fost scris pe 28 august 1920, deci la trei zile după nașterea lui Virgil Ierunca. Dacă ar fi existat o singură dată, cea a nașterii, și nu două, una a actului și una a nașterii, atunci am fi putut avea următoarea interpretare. Data nașterii este, de fapt, data declarării, deci s-a născut înainte de 25 august. Însă în acest act există două date care reflectă clar două momente distincte: data nașterii – 25 august și data declarării – 28

august. Cât despre precizarea stil nou („Act de Naștere din anul una mie nouă sute două zeci luna August ziua două zeci și opt stil nou”), aceasta risipește incertitudinile.”

Într-un alt articol, „Date inedite din biografia lui Virgil Ierunca – Școlaritatea scriitorului”, publicat tot în *România literară* (nr. 27-28/ 2017), aceeași cercetătoare descoperă și faptul că multe dintre „celelalte informații sunt preluări neverificate vreodată de cei care au întocmit biografia lui Virgil Ierunca și, în fond, niște greșeli. Astfel, Virgil Ierunca nu a urmat școala primară în satul natal, nu și-a continuat studiile la Liceul „Spiru Haret” din București și nu a finalizat studiile universitare în anul 1943.”

În urma găsirii și cercetării foilor matricole, sunt transcrise însemnările referitoare la elevul Untaru Virgil din fiecare an. Astfel, „potrivit matricolei nr. 1, renumerotată 26, pagina 11, elevul Untaru D. Virgil se înscrie în clasa I la Școala „Nicolae Popilian” din cătunul Lădești, comuna Lădești”, iar din Fondul Liceului „Alexandru Lahovari”, consultat la Direcția Județeană Vâlcea a Arhivelor Naționale, este dată informația că „Untaru D. Virgil a fost înscris în clasa I B la Liceul de Băieți „Alexandru Lahovari” din Râmnicu-Vâlcea „pe baza adeverinței eliberată de Șc. primară din com. Cernegești cu No. 20 din 23 Iunie 1932” și a fost admis în casa I a acelui liceu „în baza concursului depus în anul 1932.” După o amplă și asiduă documentare, autoarea infirmă și informația conform căreia elevul Untaru ar fi absolvit liceul „Spiru Haret” și arată că „în clasele a VII-a și a VIII-a, Virgil Ierunca rămâne la Liceul de Băieți „Alexandru Lahovari” din Râmnicu-Vâlcea ca elev particular.” În încheierea prezentării detaliate a unor date concrete, autoarea sintetizează toate informațiile noi referitoare la „școlaritatea” lui Ierunca: „Virgil Ierunca încheie cursurile liceale în 1940 la Liceul de Băieți „Alexandru Lahovari” din Râmnicu-Vâlcea (ca elev particular /.../ Susține examenul de Bacalaureat în septembrie 1940 într-un liceu dintr-o Regiune

Școlară stabilită de Ministerul Educației Naționale, după organizarea de atunci; rămâne să completăm această lacună. Începe cursurile universitare în 1940 și absolvă Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București în 1944, cum foarte clar indică legitimația de student din anul IV.”

În cele de mai sus am apelat, cum am specificat, la singurele cercetări riguroase privind biografia lui Virgil Ierunca, dorind ca în felul acesta să ajutăm la îndreptarea datelor eronate, perpetuate de fiecare dintre cei care s-au aplecat asupra personalității acestuia – fie în dicționare, în istorii ale literaturii române ori în studii și articole.

Fragmentele de jurnal – *Trecut-au anii* –, precum și interviurile pe care le-a acordat în țară după 1990, dar și consemnările din memoriile și jurnalele Monicăi Lovinescu, pot contribui la completarea informațiilor privind anii de tinerețe din țară, dar mai cu deosebire cei trăiți în exilul parizian.

Astfel, într-o însemnare din Jurnal (în 28 august 1950) el privea retrospectiv perioada trăită în țară, câteva dintre momentele esențiale care i-au marcat viața, înțelegându-se de aici și atitudinea neconformistă a tânărului: „Mă uit înapoi și văd rolul important al fugilor în decorul existenței mele. Fug din liceu, mă supăra rutina. Fug din liceul militar, după două săptămâni. Fug să dau bacalaureatul la București. Mă stîngherea succesul dinainte asigurat la Râmnicu Vâlcea. Să mai notez marea fugă, cea din țară și de ce?”

Cine îi cunoaște activitatea și chiar poziția pe care o ocupa tânărul jurnalist cu orientări de stînga în anii 1945-1946, poate fi surprins asupra deciziei sale de a părăsi țara și a merge în Franța sărăcită de război.

Dar mai întâi, să aflăm motivația/ motivațiile sale de a pleca de la liceul militar, povestite de însuși protagonistul „fugii” într-un interviu realizat de Anca Mateescu și publicat în *Jurnalul literar* (nr. 19-24/ 2006). Cititorul află totodată și

informații interesante asupra sistemului de învățământ românesc din acea perioadă:

„Știți că pe vremea aceea – povestește Ierunca – liceele militare erau considerate drept cele mai serioase din țară, erau vreo patru, cinci, printre care și cel de la Mănăstirea Dealu, unde învăța și Regele Mihai. Tatăl meu avea teoria lui: *Ești toată ziua premiant – între noi fie spus, eu aveam oroare că sunt premiant – dacă vrei competiție, du-te la liceul militar, ăsta e liceu adevărat!* Tocmai atunci apăruse o lege că în clasa a VII-a de liceu se dădeau două examene pe țară, ca să intri dintr-un liceu civil, cum era cel în care învățam eu, într-unul militar. Se întruneau două comisii, una la Craiova, iar alta la Iași. Și i-am spus lui taică-meu: *Vrei să mă duc la un liceu militar?* Taică-meu a fost foarte bucuros: *Da, sigur! Acolo să te vedem dacă ești în stare să ajungi!* I-am pus, însă, o condiție: să mă lase să merg două săptămâni la București – nu cunoșteam capitala – și apoi să mă înscriu la examen, la Iași, pentru că voiam să vad Iașiul și bojdeuca lui Creangă. Și tatăl meu a făcut toate astea. Eu eram foarte sigur că nu mă vor primi la liceul militar, fiindcă eram îngrozitor de slab și confundam slăbiciunea cu boala. Mi se părea imposibil ca vizitele medicale, care erau de o severitate înspăimântătoare în liceele militare, să nu-mi găsească ceva. Și, totuși, m-au considerat apt.”

În continuare, relatând fără orgolii, ci cât se poate de detașat (dar și cu malițiozitate și cu spiritul de frondă care l-a caracterizat toată viața) despre calitățile intelectuale ale elevului care era mereu premiant, privind retrospectiv, Ierunca își continuă amintirile:

„Lucrul acesta m-a descumpănit foarte mult și m-a făcut să mă apuc de învățat serios vreo trei zile, după care m-am prezentat la liceu. Surpriza a fost că am reușit primul la examen, iar surpriza colosală a fost următoarea: candidatul care a luat primul examenul de la Craiova a avut o medie mai mică decât a mea, astfel încât m-am trezit, fără voia mea, premiant pe țară al

liceului militar. Foarte dezgustat, mi-am ales Craiova. La Craiova am stat câteva zile, iar la sfârșitul săptămânii, când se putea ieși, eu am fost consemnat fiindcă nu-mi lustruisem suficient de bine nasturii de la manta. Aveam niște uniforme foarte luxoase, cu pampon la șapcă. Mi-am lustruit bine nasturii toată săptămâna ce-a urmat și a doua duminică am ieșit afară să mă plimb – aveam voie să ne plimbăm toată duminica pe Calea Unirii și pe alte străzi din Craiova – și am luat un autobuz care m-a dus până acasă, la Râmnicu Vâlcea. Aceasta a fost prima mea evadare, de care sunt foarte mândru.”

A urmat cea mai importantă, plecarea în Franța. Când a cerut o bursă de la Institutul Francez, avându-se în vedere activitatea sa de jurnalist, poziția pe care o ocupa la acea dată („Eram, pe vremea aceea, personaj public, deja director în ministerul condus de profesorul meu, Mihai Ralea”) și astfel „cariera” promițătoare care i se prevedea, se poate spune că a șocat din nou. În interviul amintit el relatează împrejurările și decizia sa: Și mi-au spus: „*Noi suntem obligați moral să vă dăm bursa, dar o să vă descurcați greu la Paris. Acolo e foarte mare sărăcie, după război ...* Și eu i-am întrebat: *Câți studenți sunt la Paris?* Și mi-au zis un număr oarecare. *Cum trăiesc atâtea mii de studenți, oare eu n-o s pot trai?*, le-am răspuns. *Cum dumneavoastră sunteți cam apucat, nouă nu ne rămâne decât să vă prevenim că acolo e mizerie și că dați cu piciorul unei cariere extraordinare...* La care eu le-am spus că le las lor cariera de-aici, de la București, pentru că toata ziua colaborează cu carieristii ...”

Totodată, fiind unul dintre tinerii puternic implicați în viața culturală a momentului, activitatea sa poate fi ușor reconfigurată pe baza studierii presei literare publicate în anii 40.

1.1. Tinerețea (în țară): Anii de ucenicie (Virgil Untaru, Virgiliu Angelli și ... Virgil Ierunca). Începuturile jurnalistice

O pasiune care poate fi depistată la Virgil Ierunca încă de pe băncile școlii a fost cea jurnalistică, tânărul implicându-se intens printr-o frecventă colaborare la diverse ziare și reviste ale vremii.

Despre debutul în presă, ca și despre unele dintre articolele publicate în țară ori despre ecoul acestora beneficiem astăzi de multe detalii direct de la sursă, adică din mărturisirile lui Ierunca însuși, consemnate drept răspunsuri, după 1990, în interviurile pe care le-a acordat unor scriitori și jurnaliști din țară.

Poate cele mai detaliate și mai consistente sunt discuțiile cu Ileana Corbea și Nicolae Florescu. Astfel, în interviul inclus de cei doi autori în volumul *Resemnarea cavalerilor* (ed. Jurnalul literar, 2002), Ierunca amintește debutul său, când, în locul numelui real – Virgil Untaru – va publica sub pseudonim:

„Eram în clasa a șaptea de liceu, cred, când mi-a fost publicat primul text, pe prima pagină, în *Jurnalul literar*.!...! am debutat prin urmare în *Jurnalul literar* și nu cu o poezie, ci cu un articol, *Tolstoi – critic de artă*: Mi-a scris Călinescu să continui ...” (op. cit., p. 85) Articolul va apărea în nr. 25 din 18 iunie 1938 (când nu împlinise încă 18 ani!) și va fi semnat cu pseudonimul Virgiliu Angelli.⁷

⁷ „Am încetat să scriu ca Virgiliu Angelli pentru ca era prea angelic pseudonimul”, va explica peste ani scriitorul și în interviul cu Anca Mateescu (v. *Jurnalul literar*, nr. 19-24/ 2006). Alexandra Florina Mănescu sugerează că acest pseudonim trimite la o iubire din acea perioadă, o tânără pe nume Angela, cu care Virgil Untaru urma să se căsătorească. (Este vorba despre „domnișoara Cerna-Rădulescu, prietena lui Virgil Ierunca, din Stănești, o comună învecinată, cu care acesta a vrut să se căsătorească. Plecând în Franța, domnișoara Cerna-Rădulescu a refuzat să-l urmeze. (v. art. „Date inedite în biografia lui Virgil Ierunca - II. Precizări genealogice și onomastice” de Alexandra Florina Mănescu, în *Rom. Lit.*, nr. 23/ 2017).

În 1940, conform documentelor cercetate și făcute publice de către Alexandra Florina Mănescu, iar după biografiile publicate înainte de aceste cercetări în diferite dicționare, în 1939, tânărul trecea bacalaureatul și se înscria la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității București. Ca student, va lucra ca redactor la *Timpul*⁸, apoi la *Ecoul*. Încetul cu încetul va colabora și la alte reviste și ziare – *Revista Fundațiilor Regale*⁹, *Vremea*, *Fapta*, *Preocupări literare*, *Viața Românească*, *Pământul Românesc*, *Universul literar*, *România liberă* ori *Kalende*, dar chiar și la publicația ideologizată *Victoria* – sau va încerca – împreună cu alți colegi – să înființeze reviste proprii. Astfel, vor apărea *Albatros*, fondată în colaborare cu Geo Dumitrescu¹⁰, în

⁸ Pentru completarea informațiilor, reproducem un scurt fragment din amintirile lui Alexandru Paleologu despre colaborarea lui V. Ierunca la *Timpul*: [Pe Virgil Ierunca] „îl citeam în ziarul *Timpul*, al lui Gafencu, unde, împreună cu Geo Dumitrescu, scria și articole politice. Mi-aduc aminte de un articol intitulat *Nostradamus și prăbușirea Angliei*, sau ceva de genul acesta, ce era atunci în epocă, când Antonescu se afla la putere, un articol foarte pro Anglia, chiar anglofil./.../ M-a frapat acel text, cu toate că știam multe despre ei, pentru că vorbeam cu oameni care îi cunoșteau, și pe Geo și pe Virgil Ierunca, în speță cu Dinu Pillat și cu alții. Astfel îmi făcusem o bună idee despre Virgil Ierunca și speram că într-o bună zi o să ne întâlnim, probabil”. (v. Ileana Corbea-Nicolae Florescu, *Convorbiri prin timp*, Societatea Română de Radiodifuziune, 2003, p. 152)

⁹ În scrisoarea din 24 februarie 1998, adresată profesorului Mircea Popa (v. Anexa!), Ierunca amintește de „multe (articole, n.n.) publicate în *Revista Fundațiilor Regale*, *Fapta* și chiar *Timpul*”, precum și de „*Gândul Nostru* („Un Don Juan al morții”: Anton Holban).

¹⁰ „L-am cunoscut pe Geo Dumitrescu la Universitate, unde el era cu un an înaintea mea. Ne-am împrietenit și ne-am propus să facem împreună o revistă, una declarată – ca ideologie – împotriva regimului, fiindcă pentru noi, în acel moment, marea năpastă care căzuse asupra României mi se părea a fi regimul Antonescu. Eram împotriva lui ca niște extremiști sau ca niște oameni ce nu se puteau gândi atunci că va exista în istoria României o dictatură cu mult mai crâncenă decât dictatura antonesciană, încât guvernarea lui Antonescu va părea floare la ureche față de ceea ce,

1941, și *Agora*. *Colecție internațională de artă și cultură*, împreună cu Ion Caraion, în 1946. Din păcate, ambele au fost interzise foarte curând după apariție. Prima era „profund antiantonesciană” și „a fost suprimată printr-un comunicat direct al mareșalului Antonescu”, după cum povestește însuși Ierunca. (v. Corbea-Florescu, *Resemnarea cavalerilor*, p. 83).

Agora, o „revistă de cultură internațională”, va fi suprimată chiar după primul număr. Motivul invocat – un articol scris de Titus Ștefănescu-Priboi, intitulat *Echinox*, în care autorul exemplifica cu mostre de „platitudine a gândirii” pasaje din scrierile lui Stalin.

Din interviul (menționat anterior) cu Anca Mateescu (difuzat pe postul de Radio România Cultural, în emisiunea „Literatura ca destin”, și publicat în *Jurnalul literar* în 2006), aflăm detalii despre greutățile materiale întâmpinate în editarea unei reviste, dar, în subtext, se prefigurează aceeași tenacitate și aceeași dorință de a face ceva în plan cultural, pe care le va mărturisi și – mai cu deosebire – le va demonstra pe deplin mai târziu, în exil. Astfel, la întrebarea reporterei dacă revista le putea asigura existența, Ierunca răspunde: „*Albatrosul* nu putea fi un mijloc de subzistență. Revista era atât de săracă încât apariția îi era asigurată de către jumătățile de bursă ale lui Geo Dumitrescu și ale mele. Singurul mai înstărit dintre noi era Dinu Pillat, dar acesta nu primea prea mulți bani de la Ion Pillat, așa că tot noi, eu și Geo Dumitrescu, susțineam revista. *Albatrosul* a fost, deci, o activitate a începerii unei vocații cu un mare semn de întrebare. Niște studenți care fraternizează din prima clipă când se cunosc, se înțeleg. Ce puteau ei să facă în anii aceia la București? O revistă! Erau mai multe reviste

puțin mai târziu, le va fi dat românilor să trăiască sub comunism”. (v. „Cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, recapitulând exilul fără anecdote”, în *Resemnarea cavalerilor*, p. 83)

studentești, dar a noastră avea calitate – calitate sau defectul, depinde cum privești – că era prea de stânga.”

Explicația orientării conținutului revistei o va da în continuare, arătând cu onestitate crezul celor care o înființaseră, sugerând însă și rapida înțelegere a adevărului: „Era normal, eu eram pe vremea aceea cam troțkist, Geo Dumitrescu a fost întotdeauna cam de stânga, atât de *de stânga* încât până la urmă a intrat și-n partidul comunist și a ieșit apoi din partidul comunist ca oricare intelectual care pune adevărul mai presus de adeziunile ideologice”.

Continuând să rememoreze episodul *Albatros* (în interviul cu Anca Mateescu, citat mai sus), Ierunca va arăta că *ținea mult* la revistă și „pentru că era prima”. Atașamentul față de tovarășii de drum și amintirea lor nu-l vor părăsi nici mai târziu: „Apoi, vremurile ne-au îndreptat pe fiecare dintre noi pe cărări deosebite. Mă gândesc că, în timp ce scriam la Paris despre atâtea lucruri din *Albatros* – asta face parte dintre complexele mele – unul dintre colaboratorii *Albatrosului*, Dinu Pillat, zăcea în pușcărie. Dintre albatroșiști am mai rămas în viață Geo Dumitrescu și cu mine, suntem ultimii, dar nu-i vom uita niciodată pe aceia cu care am plecat la drum și care nu mai sunt printre noi și nici pe scriitorul la care țineam foarte mult, Mircea Streinul, grație căruia am putut scoate revista. Știți că era nevoie de o autorizație destul de greu de obținut atunci. Din păcate, revista a fost suspendată printr-un comunicat special, dat de către serviciile de presă ale Generalului Antonescu, ca una care lovea în moravurile tineretului român.”

Un episod semnificativ din activitatea sa de presă îl constituie colaborarea la revista *Lumea* (scoasă de G. Călinescu în 1945). Revista a fost suspendată în 16 iulie 1946 din cauza cronicii cu care Ierunca reușise să înșele vigilența cenzurii, intitulată „Un mare scriitor: Mihail Villara”, în condițiile în care se va descoperi că autorul romanului

Frunzele nu mai sunt aceleași nu este altul decât Mihail Fărcășanu, președintele Tineretului Liberal, considerat de către regimul nou instalat un „dușman al poporului”.

1.1.1. „Păcatele” tinereții: Orientarea spre stânga. Europa stângistă

În perioada anilor celui de al doilea război și imediat după aceea, când, din teama de comunism, o parte a intelectualității vedea în hitlerism „o ispită înnoitoare”, un mijloc de apărare împotriva ocupării țării de către sovietici, jurnalistul Virgil Ierunca îmbrățișase idei de stânga, era simpatizant, mai exact, al ideilor troțkiste. Iar aceasta se întâmpla și din spirit de frondă, dar, din fericire, nu pentru o lungă durată.

Nu ar trebui să surprindă însă această orientare dată fiind situația – nu numai a României, dar și a întregii Europe – de după război.

Dacă, printr-un plus de realism și maturitate, pentru cei mai mulți dintre congenerii români ai tânărului Virgil Untaru prevalente erau opțiunile de dreapta, ca și o anume conștiință polivalentă (marcată de înalte valori etice și religioase, ecouri ale *Gândirismului* și ale maieuticii profesorului Nae Ionescu), în ceea ce-l privea pe debutantul *evadat* din Râmnicu Vâlcea, acesta, în imberbele sumeții ale juneții – cu inerentele ei revolte și căutări de sine – părea atras către orientările stângiste, fapt care îl alătura acelor tineri intelectuali din Europa postbelică (în mare majoritate artiști și scriitori) asupra cărora stângismul se exercita cu o irezistibilă putere fascinatorie.

Războiul, așa cum începuse, dar mai ales privit prin prisma celui mod în care i se pusese capăt, lăsase în urmă, pentru unii – ca ultimă impresie – senzația unui catastrofal declin, a unei imense prăbușiri cu urmări incalculabile. „Era noastră este una a declinului” scria în 1948 T. S. Eliot în *Note pentru o definiție a culturii*, reluând tenebroasele leitmotive